

Delo, 12. septembra

Dr. Peter Turk (v nadaljevanju avtor), glavni kustos Narodnega muzeja Slovenije glede vaške situle, njene hrambe in razlage, je v Sobotni prilogi 12. septembra objavil članek z naslovom **Nesporazumi s slovenskimi simboli**. Ob članku je Delo objavilo tudi sliko

nove strokovne risbe mag. Ide Murgelj, ki je dr. Peter Turk v svojem prispevku ne omenja. Ta risba je popravila risbo dr. Franceta Stareta iz leta 1954 v številnih detajlih, z njo se menja tudi simbolna govorica slikopisne pisave na vaški situli, ki jo sam poimenuje kot »vrč Vače«.

Avtor zapiše: »Pa čeprav je večina od mnogoterih plasti simbolike te podobe za nas za vedno izgubljenih, je morda prav, da jo obeležujemo.« Glede tega lahko govori zase, a pred meseci je izšla moja knjiga, ki simboliko na vrču/situli natančno opisuje. O tem bi glede te zahtevne tematike moral biti narejen posvet.

Avtor zapiše: »Konjenik na naši osebni izkaznici je torej le vladarjev pribočnik, je eden iz njegovoga spremstva.« Slikopisje se bere tudi od zgoraj navzdol, vertikalno. Ta dodatni ključ branja razkriva, da gre za prenos oblasti s starega vojvode na novega. Konjenik na naših osebnih izkaznicah in potnem listu je torej res ključna figura starodavnega slikopisja: kandidat in kasneje potrjevani novi vladar takratne enote – vojvoda. (V enem delu nekdanje dežele Enetoi, kot so jo imenovali tudi rimski vladarji, se nahaja Slovenija.)

Tako je samo delno pravilna trditev avtorja: »Na situli z Vač je namreč daleč najpomembnejša oseba veljak s trikotnim pokrivalom, ki sedi na vozu v prvem frizu. Taisti veljak je v drugem frizu vladar, ki med drugim na prestolu z žezlom kot suveren izvaja oblast.« Najpomembnejši je samo do ustoličenja novega vojvode, potem dobi sobico za preužitek. Upodobitev veljaka z žezlom v rokah, ki simbolizira dvoglavega jastreba z zaključkom vladarske palice v obliki črke L, pa ni izvajanje oblasti nasploh, ampak simbol poučevanja kandidata, na katerega prenaša pretekla vladarska vedenja in pričakovana razvoja osnovne zamisli – torej zagotavljanja miru in izobilja v prihodnosti. Spodnji del, oblikovan v črko L, pa je sporočilo, da naj bo zagledan glede dežel, ki jim vlada, v razvoj, v prihodnost.

Pomembno je poudariti, da avtor pomeša simbol ptice z rastlinskim simbolom. Na vrču je področje smrti in novega rojstva na skrajni levi strani plašča vrča, ustoličenje pa na srednjem delu, kjer je tudi slavni konjenik. Simbol jastreba avtor poimenuje tudi krokro. Toda jastrebi še vedno bivajo v Vačah.

Avtor zapiše tudi: »Moj poglobilni očitek je namenjen drobceni silhueti galopirajočega konjenika na naslednjih straneh potnega lista. Na vsaki strani je upodobljen v eni od faz galopa: če hitro prevrtimo strani, se zgodi celo učinek filma. Tega konjenika ne spremlja rastlinski motiv kot na osebni izkaznici in kot je to tudi na situli z Vač, temveč motiv ptice ujede ali morda krokroja. Ta na situli ni upodobljen nad konjenikom v sprevodu na prvem frizu situle, temveč levo, nad konjem, ki ga na povodcu vodi konjevodec s sekiro na ramah. Glede na pogostost tega motiva tudi na drugih predmetih situlske umetnosti ni dvoma, da gre za žrtvenega konja. (...) Dirjajočega situlskega konjenika na poti (in z njim tudi vse nas s potnimi listi v tujini) spremlja simbol smrti.«

Avtor piše: »Prav tako se je dobro zavedati, da prazgodovinski motivi izpred poltretjega tisočletja nimajo prav nič skupnega s slovenstvom in našo državnostjo.« Sprašujem se, kako na eni strani avtor zatrjuje, da je »večina od mnogoterih plasti simbolike te podobe za nas za vedno izgubljenih«, in obenem natančno ve, da ta simbolika nima nobene povezave z našo državnostjo.

Vsa čast Miljenku Liculu, ki je z navdihujočo simboliko slovenstva in Enetov lično ter pesniško smiselno opremil tudi potni list Slovencev.

Vladislav Stres,
Ljubljana